

Verslagen

Verslag 15e congres

'International Hamster Workgroup'

Het gebeurt vrijwel nooit dat je op een excursie tijdens een zoogdiercongres de betreffende diersoort ook goed te zien krijgt. Met uitzondering van hoefdieren, leiden zoogdieren nu eenmaal een tamelijk verborgen leven. Bij het van 11 tot 14 oktober in Kerkrade gehouden internationale hamstercongres liep het tot vreugde van de deelnemers anders. Hadden ze op vrijdag al hamsters (korenwolven) kunnen bewonderen in het fokcentrum in het GAIApark te Kerkrade, op zaterdag kregen ze een wilde hamster te zien. Aangekomen bij het hamsterreservaat op de Kollenberg (ten zuiden-oosten van Sittard) kwam na enkele minuten voor de ogen van de verbijsterde deelnemers een hamster uit een valpijp gekropen. Het dier was waarschijnlijk enigszins overdonderd door al die belangstelling: na even rondgelopen te hebben (letterlijk over de voeten van de congresgangers) verdween hij weer in een pijp van de burcht (zie foto).

Ook de voordrachten waren soms heel verrassend. Zo blijken er in de Krim (Oekraïne) flinke aantallen stadshamsters te leven, die bovendien aan het eind van de zomer gezellig samen in burchten de wintervoorraden aanleggen. Men voorziet er zelfs epidemiologische problemen. In Frankrijk en Oostenrijk werd onderzoek gedaan naar invloed van het licht, respectievelijk de temperatuur op de voortplantingsperiode. Een late start door een lange strenge winter, blijkt geen negatieve invloed te hebben op het aantal worpen in dat jaar, maar

Deze hamster stal de show op het hamstercongres. Foto: Michael Straube

wel op het aantal jongen en op het gewicht waarmee het hamsterwifje de volgende winterslaap ingaat. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat het niet oogsten van graanpercelen of graanranden (zogenoemde opvangranden) het overwinteringssucces enorm verhoogt. De combinatie van dekking en voedsel lijkt ideaal om veel hamsters de winter te laten overleven. Diverse studies waren gewijd aan de relatie tussen (beschermingsinspanningen voor) weidevogels en hamsters.

In navolging van Nederland, worden inmiddels ook hamsters uitgezet in Vlaanderen en Zuid-Duitsland (waar ze in 2004 met fokken zijn begonnen, zij het in eerste instantie met wisselend succes). De vos is de belangrijkste predator van hamsters en het lokaal afschieten van vossen (mits goed getimed, in de late winter en het vroege voorjaar) kan helpen bij de eerste fase van een herintroductie. Voor het in stand houden van een wilde hamsterpopulatie (nakomelingen van uitgezette dieren) is afschot van vossen niet nodig. In de praktijk blijkt het overigens niet gemakkelijk om jagers gemotiveerd te houden om in de gewenste periode vossen te schieten en ze te laten samenwerken om een effectief resultaat te krijgen. De geschiedenis van de verspreiding van de hamster in Europa en de genetische diversiteit waren tevens onderwerp van interessante voordrachten. Polen blijkt bijvoorbeeld zowel uit het zuiden als uit het oosten te zijn gekoloniseerd. Het slechte nieuws is echter dat de soort op uitsterven staat en dat de soort nog maar in 12 geïsoleerde gebieden is aangetroffen. In de pauzes was er tijd om een vijftal poster presentaties te bekijken.

Alles bij elkaar een zeer geslaagd congres, terwijl ook de verzorging van de deelnemers op Rolduc niets te wensen overliet en het Korenwolf witbier gretig aftrek vond.

Alice Pillot

Abstracts van de voordrachten zijn op te vragen bij maurice.lahaye@wur.nl. In het voorjaar van 2008 verschijnt het Congresverslag met meer uitgebreide artikelen.

Verslag boommartersymposium 26-27 oktober 2007

Op 26 en 27 oktober 2007 heeft de Werkgroep Boomarter Nederland (WBN) van de Zoogdierverseniging VZZ bij Alterra haar 15-jarig bestaan gevierd met een tweedaags symposium. De WBN is destijds opgericht om de soort beter te kunnen beschermen. Dat was hoog nodig: als gevolg van veranderingen in het landschap, verkeerssterfte en overbejaging is de boomarter de afgelopen eeuw uitgestorven in Noord-Brabant, Salland, Twente en de Achterhoek. Naar schatting komen er in Nederland nog slechts zo'n 350 á 400

Boomarter die appels verkiest boven pinda's. Foto: Jan van Dam

boommarters voor. Om de soort overlevingskansen te geven is het van groot belang om de uitwisseling van dieren mogelijk te maken tussen de resterende leefgebieden (de Utrechtse Heuvelrug, de Veluwe en de Drents-Friese Wouden).

Het ministerie van LNV en Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer hebben op vrijdag 26 oktober hun plannen voor het behoud van de boomarter toegelicht. Vele bevoegdheden van LNV worden overgedragen aan de provincies, mede vanwege het beleid om zich te richten op bescherming van leefgebieden in plaats van soorten. De WBN denkt dat de boomarter als doelsoort opgenomen zou moeten worden bij de uitvoering van de robuuste verbindingen tussen leefgebieden. Zoals de otter een indicator is voor waterkwaliteit, zo is de boomarter dat voor boskwaliteit. Het stimuleren van het boomarteronderzoek door de provincies kan de positie van de boomarter versterken en de kwaliteit van het bos een impuls geven. Geopperd wordt om meer boommarters met een zendertje te gaan volgen, zodat meer bekend wordt over verspreidingsgedrag en verkeersknelpunten. In verband daarmee zou ook meer geld beschikbaar moeten komen voor het uitvoeren van sectie op verkeersslachtoffers, wat bovendien informatie oplevert over ecologie en genetica.

Natuurmonumenten is tevreden over de samenwerking met WBN en zou graag méér vrijwilligers inschakelen en ook meer cursussen faciliteren.

Staatsbosbeheer doet moeite om de bossen vriendelijker te maken voor spechten, wat de boomarter ten goede komt, omdat die graag jongen werpt in spechtenholen. Als zo'n boom (gedeeltelijk) dood is, levert dat echter een risico op voor menselijke passanten, vooral langs lanen. Als alternatief voor 'kandelaberen' drukt men tegenwoordig de gevaar opleverende boom wel met een shovel scheef, zodat alles wat er af valt buiten de laan terecht komt.

Op 27 oktober vond een 70-tal belangstellenden de weg naar Wageningen.

Ben van den Horn en de broers Bram en Chris Achterberg deden gedetailleerd verslag van de boommarters in de terreinen in Utrecht. Daar was onder andere een wijfjesboomarter bij, die al in zeven seizoenen achtereen jongen wierp.

**Met een infraroodcamera aan een lange
hengel gemaakte foto van een boom-
marter met jongen. Foto: Bram & Chris
Achterberg**

Een prachtige film liet het gedrag van moeder en jongen in een nauwe boomholte zien.

Gerrit Visscher gaf een deskundig overzicht van de wetten die de natuur bescherming moeten verlenen en van de moeilijkheden bij het handhaven hiervan. Sim Broekhuizen vergeleek de oecologie van steen- en boommarter en sprak de hoop uit dat de boommarter een weg zal vinden om nog gemakkelijker om te gaan met de aanwezigheid van de mens, zoals de steenmarter (tot veler verwensing) gelukt is.

Henri Wijsman legde uit hoe hij berekend heeft, dat in Nederland ongeveer 380 boommarters voorkomen, wellicht een weinig meer. Hij benadrukte dat wij in Nederland gezegend zijn met relatief vlakke en goed bereikbare bossen, die slechts zelden worden afgesloten ten behoeve van de jacht, wat in het buitenland regel is. Daardoor worden er elk seizoen zeer veel nesten van boommarters gevonden en bestudeerd, waarbij het tellen van de jongen met een ingebrachte camera een van de jongste ontwikkelingen is.

Hugh Jansman gaf aanbevelingen voor beheer en behoud, en sprak de hoop uit dat WBN een telemetrieproject van de boommarter zal kunnen aanspannen. Ronald Messemaker, boswachter van Natuurmonumenten in het grote veengebied De Wieden, heeft daar sinds een aantal jaren zeer regelmatig boommarters gesignaleerd, ook jongen en nesten. Dat wijst op een kolonisatie van het

veen, een milieu dat tot dusver geen aandacht trok van boommarteronderzoekers.

Ruud van den Akker vertoonde hierna een film waarin jonge boommarters hardnekkig klimoefeningen doen binnenin een holle eik.

Tot slot vatte Koen Van Den Berge de situatie in Vlaanderen samen, waar hij de verspreiding 'diffuus en discreet' noemde: slechts hier en daar wordt wel eens een boommarter gezien of overreden en grote bosgebieden met oud hout zijn er niet. Toch is er een bosje bekend waar nu al weer een seizoen of acht boommarters voorkomen en zich voortplanten. De vraag 'hoe ze elkaar dan toch vinden', is blijkbaar door een boommarter best te beantwoorden.

*Henri Wijsman
Ben van den Horn*

Natuur.nieuws